

Drobiž? Ne, valuta! Drobiž pod Kopami – spomini Kopnikovih otrok

UVODNE MISLI

V založništvu ZGS, KE Radlje ob Dravi, Občine Radlje ob Dravi in Pahernikove ustanove je nedavno izšla knjižica *Drobiž pod Kopami*, ki jo je spisala družina Čoderl s Pohorja. Zanj je dala pobudo in jo uredila naša gozdarska kolegica Jerneja, vodja krajevne enote Radlje ob Dravi, ki je v preteklem desetletju izdala paleta miniaturnih publikacij z etnološko in kulturno bogatimi opisi prostora, kjer dela in živi ter tamkajšnjega *olcarskega* življenja. Tokrat v knjigi *Drobiž pod Kopami* opisuje mnogo več kot družino in delo gozdnega delavca, kar je bil njen *ata*, saj sta namena te knjige dva:

- »prenos pozitivnih vrednot in
- odsev moči povezanosti družine prek okvira predstavljenega obdobja (med letoma 1950 in 1970) in prostorskega okvira *Ribniškega Kopnika*«, ki je bil nekoč njena domačija v Hudem kotu pri Ribnici na Pohorju.

V knjigi na 112 straneh, opremljenih s slikami, šest bratov in sestra opisuje svoje otroštvo in mladost. V spremni besedi Alenka Verdinek iz Koroškega pokrajinskega muzeja razgrne dve značilnici opisanega prostora in časa: »krutost odmaknjenega kmečkega življenja na hribovitem Pohorju in nenehno trdo delo od zore do mraka, včasih še ponoči« ter »veselje do knjig in branja ... ko se je ob večerih zbrala vsa družina in so naglas prebirali knjige, zgodbe pa so jim burile domišljijo in odpirale nove svetove«. V mehke platnice vezana knjiga na naslovnici prinaša sliko *Ribniškega Kopnika* in na zadnji strani misel, da je »mnogo čudovitih ljudi odšlo, gozd pa je še zmeraj tu«.

UTRINKI IZ VSEBINE

Danes si je mladost, o kateri beremo v tej knjigi, kar težko zamisliti, zato je vpogled vanjo res dragocen. Njeni avtorji zdaj živijo razpršeni v Anton oz. Hudi kot, Vuhred, Selnico ob Dravi in Radlje ob Dravi, med njimi Marija Gosak, najstarejša od nekoč devetih Kopnikovih otrok,

pa o njem zgoščeno pove: »Živelimo namreč dejansko samooskrbno. In bili smo srečni.« Naša gozdarska kolegica Jerneja Čoderl, mlajša med njimi, razgrinja pred bralce podobo in zgodbe svoje širše družine, ob čemer raziskuje tudi sebe in identiteto *Antona*, kjer živi. »Starši so vzgajali z zgledom«, pravi in nam očeta predstavi kot radovednega in garaškega *olcarja*, mamu pa kot trdno, vedno pozitivno in v družino usmerjeno osebnost, gostoljubno tako, da je »celo ponoči kdo prišel v kuhinjo in prespal na kavču«. Dragica Čoderl, po domače Inka, dodaja, da je bila »izredno odločna, delavna in tudi iznajdljiva«. Očeta iz besed Zvonka Čoderla, po domače Tonča, spoznamo kot človeka, ki je »cenil neodvisnost«, »je imel kontrolo nad živino. Če nisi v redu napasel, je bil hud. Za živino se je zelo bal.« oziroma ga Ivan Čoderl, po domače Janko, opiše z besedami: »izredno ponosen človek in zelo samostojen, spremljal je novosti, poslušal poročila in se tudi jezil«, Dragica Čoderl pa to misel utrdi s primerom: »bil je zelo ponosen, ko je dobil v oskrbo službeno motorno žago – *motoroko*. Zdi se mi, da je tehtala 25 kg, vendar je bila v veliko pomoč v gozdu. *Motorke* so dobili samo najboljši delavci, ki so opravili poseben izpit. ... Zanj je zelo natančno skrbel. Pri čiščenju je na mizo v kuhinji pognili *koco* in jo razstavil; ni ga motilo, da je olje teklo po mizi«.

Starša ni(sta) nikoli videla morja, a sta nudila Dom z veliko začetnico, o čemer pričata dva utrinka: prvi govori o nočni vrnitvi iz slovenjgraške porodnišnice po zadnjem rojstvu, ko je bila »noč nekoliko krajša, končala pa se je z neizmerno lepim jutrom. Mama je bila spet doma, spet smo imeli njen in naš zajtrk.«, drugi pa o današnjem odnosu do Doma: »Življenje v planini je bilo vselej živahno, zanimivo, ni nam bilo dolgčas. V srcu sem še zmeraj doma pod Kopami, pri Kopniku«.

Zbrane pripovedi o življenju na višini več kot 1000 metrov, navadah, delu in tudi nesrečah bralcu ne ponujajo le palette domačih narečnih besed, ampak mu omogočajo tudi vpogled v način razmišljanja. Primer za to je odločitev sina za vstop v partijo, s katero se starša, zlasti

mama, nista strinjala ter je bil argument zanjo: »dolg do države ..., ki je ... omogočila šolanje in zaposlitev«. Posebej bogat je zapis Zvonka Čoderla, zato lahko spoznamo zimske težave z zamrznjeno vodo, rezanje *futra*, kupčevanje z voli, pašo in košnjo *boloha* (slabše živinske krme), odločanje o šolanju in vlogi materinega očeta, *Deda Somc*-a, ki ga obiskovalci Pohorja morda poznajo po spomeniku Franju Paherniku na Samčevi kmetiji. Med drugim pravi »da smo pri Kopniku, kljub malo drugačnim, težjim pogojem, zrasi v dokaj normalne ljudi. Zelo lahko se je navaditi na boljše«. Dragica Čoderl pretanjeno opazi druge podrobnosti, na primer, da je bila po njenem spominu mama pohvaljena le enkrat, po kolinah, za obilje masti ali pa to, da so kljub razlikam med brati in sestrami »v bistvu močno povezani, kar se pokaže, kadar kdo potrebuje pomoč«. Pogosto je čuvala Jernejo ali pomagala pri vožnji hlodov, zato je bila kot otrok ponosna na pohvale sosedov, »da je Kopniku lahko, ko ima toliko otrok in mu otroci pomagajo pri spravilu hlodov in zato zvozi največ s planine«.

NAMESTO ZAKLJUČKA

Kar nekaj časa sem potrebovala, da o knjigi sploh lahko pišem. Prinaša namreč toliko sporočil, neposrednih in posrednih, da se zdi skorajda neprimerno karkoli dodajati. Na nek način občutim krivico za razlike med življenjem na Pohorju in v Ljubljani, čeprav nanje ni mogla vplivata nobena od naju, ki sva postali diplomirani inženirki gozdarstva. Jerneja Čoderl je bila absolutno najboljša študentka v letniku. Skoraj nikdar ni našla časa za študentske potepe po Ljubljani, kamor sem jo vabila – vedno je šla čimprej domov. Nekaj časa so najine poti hodile vsaksebi, nato pa se zbližale ob študijskih krožkih, ki jih je po vsej Sloveniji s koordinacijo inž. Toneta Lesnika vodilo več odličnih gozdarjev, ob Dravi in na Kozjaku poleg Jerneje tudi dipl. inž. Zdenka Jamnik. Tradicija družine Modic se je na Koroškem nadgrajevala, jaz pa sem jih občudovala in iskala priložnosti, da je ta svet vstopil tudi v tisti del javnosti, ki gozda, gozdarjev in gozdarstva ne pozna.

Tri misli ostajajo po branju knjige *Drobiž pod Kopami*: prva med njimi je poklon za moč in

pogum, da se razgrneš pred javnostjo. Ta misel velja vsem Čoderlovim, četudi se prelivajo v nove generacije, priimke in kraje. Želela bi si, da smo vsi tako brezhibno poštene, da nam to ne bi bilo težko. Druga misel je osuplost, kako ne-samookrbni smo postali vsi skupaj, čeprav je očitno mogoče preživeti celo v omejenih pogojih visoke nadmorske višine, če garaš, se odpoveduješ in živiš le od narave. Tretja misel je pogled mame in babice. Nekoč me je na Antonu sprejel prijazen nasmeh Čoderlove mame, tiste, ki je rodila deset otrok. Droben prijazen nasmeh in pozdrav sta bili semeni, signala zaupanja, ki ga morda razumem in mislim šele danes, saj njene zgodbe, ki je zdaj zapisana za vse večne čase, tedaj nisem poznala. Tudi iz knjige veje njeno zaupanje, in sicer v besedah, s katerimi je ob odhajanju otrok zdoma odgovarjala sosedom na vprašanje, ali se zanje nič ne boji: »Bala bi se, če moji otroci tega ne bi bili sposobni!« Pod Kopami torej sploh ni zrasel »drobiž«, ampak zgled in kriterij uspešnosti. Tudi zame, saj tu ne gre za besede pa če so še tako domišljene ali podprte s podatki ter posredovane globalni javnosti, ampak za z delom zgrajeno zaupanje in Dom, čemur generacije sledijo brez reklame. Čoderlova mama je bila drugačna od moje in ni bila ženska, kakršne so v ospredju danes, a je znamenje tudi na moji poti.

Ne preseneča torej, če knjigo *Drobiž pod Kopami* priporočam v branje in samorefleksijo - dobite jo s preprostim klicem vodji krajevne enote Zavoda za gozdove Slovenije Radlje ob Dravi, ki jo zaključuje z mislijo: »Tako je bilo, tega ni več. Živimo bolje, ostaja pa odgovornost do narave, do ljudi, ki jo moramo sprejeti kot posamezniki in družba in jo živeti.«

Nevenka BOGATAJ

Drobiž pod Kopami: spomini Kopnikovih otrok, 2024, zbrala in uredila Jerneja Čoderl; fotografije družinski arhiv rodbine Čoderl in Srečka Pungartnika, Zavod za gozdove Slovenije, OE Slovenj Gradec. KE Radlje ob Dravi